

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. дн Димитър Веселинов Димитров

за дисертационния труд „Двуетичните разговорници през XIX век (социолингвистичен и лингвистичен дискурс)“ на докторанта Детелина Георгиева Овчарова, реализиран под научното ръководство на проф. дфн Диана Иванова, за присъждане на образователната и научна степен „доктор“ в област на висше образование 2. Хуманитарни науки професионално направление 2.1. Филология; докторска програма Български език (История на новобългарския книжовен език)

1. Предмет на рецензиране

Със заповед на ректора на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ съм определен за член на научното жури за осигуряване на процедура за защита на дисертационен труд на тема „Двуетичните разговорници през XIX век (социолингвистичен и лингвистичен дискурс)“ за придобиване на образователната и научна степен „доктор“ в област на висше образование

2. Хуманитарни науки професионално направление 2.1. Филология; докторска програма Български език (История на новобългарския книжовен език). Автор на дисертационния труд е Детелина Георгиева Овчарова. Разработката е осъществена под научното ръководство на проф. дфн Диана Иванова.

Представеният от кандидатката комплект материали на хартиен носител е в съответствие с Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ и включва следните документи: 1) молба до ректора за откриване на процедура; 2) автобиография; 3) протокол № 98/04.12.2020 г. от предварителното обсъждане в Катедрата по български език към ПУ „Паисий Хилендарски“; 4) автореферат само на български език; 5) декларация за

оригиналност и достоверност на предоставените документи; 6) справка за спазване на специфичните изисквания на Филологическия факултет; 7) списък на публикациите; 8) дисертационен труд; 9) текстове на публикации по темата на дисертационния труд. Сред депозираните документи не открих: 1) диплома за висше образование и приложението към нея (магистърска степен); 2) справка за съответствие с националните минимални изисквания за ОНС „доктор“ за научната област 2. Хуманитарни науки; 3) копия от източниците, доказващи, че предоставените текстове на статии са реално публикувани в посочените от докторанта издания. Поради липсата на тези документи не мога да се произнесе дали процедурата отговаря на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ) и на Правилника за прилагане на ЗРАСРБ.

2. Кратки биографични данни

Детелина Георгиева Овчарова е дългогодишен учител по български език и литература. Започва преподавателската си кариера през 1995 година в гр. Гълъбово, където продължава да работи и към настоящия момент. От 2010 г. заема длъжността „главен учител по български език и литература“ във II ОУ „Христо Ботев“. От приложената автобиография се вижда, че е преминала различни курсове на обучения и квалификации, което свидетелства за желанието на докторанта за самоусъвършенстване.

От професионалния път на Детелина Георгиева Овчарова се вижда, че тя паралелно с филологическата си подготовка е търсела различни допълнителни сфери за самоутвърждаване и реализиране на своя потенциал.

3. Актуалност на тематиката

В българската образователна политика през последните години ясно се очертава грижата за образованието като цяло, в чийто контекст естествено се

вписва и усвояването на българския език и литература. Изборът на темата, осъществен под компетентното ръководство на проф. дфн Диана Иванова, заслужава специална похвала, тъй като разкрива широко и благодатно поле за провеждане на дисертабилно проучване.

Авторката на настоящия дисертационен труд представя актуалността на своето изследване в контекста на вечния стремеж към изучаване и усвояване на чужди езици, който според нея се явява „отличителна черта в културната история на човечеството“. Тя се определя от „необходимостта да се запълни съществуващата празнина на неизследвана в българското езикознание тема, свързана с двуезичните разговорници през XIX в.“, които се явяват като „източник на ценна социолингвистична информация“.

Детелина Георгиева Овчарова е проучила авторитетни източници, свързани с мястото и ролята на българските възрожденски двуезични разговорници. Направеният анализ е показателен за системното търсене на теоретична основа и за разгръщане на научна логика, която е намерила адекватно отражение в структурата на дисертационния труд. Като представя същността на двуезичните разговорници, които изследва, авторката изразява и своето лично отношение. Дисертационният труд си поставя за цел да даде цялостно типологично описание на разговорниците и на техните структурно-композиционни особености като се направи анализ от структурно-съдържателен, социолингвистичен и лингвистичен аспект. Основен обект на настоящата работа са двуезичните разговорници от втората и третата четвърт на XIX век. Предмет на изследването е лингвистичната и социолингвистичната страна на двуезичните разговорниците, издадени в разглеждания период.

4. Методика на изследването

Теоретичната подготовка на авторката ѝ е позволила да разгърне и да обоснове замисъла на своето изследване още в уводната част. Като основен метод се използва дескриптивно-аналитичният, който позволява да се обърне специално внимание „на интерференцията между общественно-политическите явления, философско-идейните тенденции на епохата и развитието на българските филологически възгледи и теории“. От друга страна историко-типологичният метод дава възможност да се съпоставят отделните езикови явления в общия контекст на културно-историческите процеси.

5. Характеристика на дисертационния труд

Дисертационният труд се състои от увод, четири глави, заключение, списък на използваните източници, библиография и приложение. Той е с общ обем от 246 страници. Посочената библиография съдържа 190 заглавия на български и чужди автори. За целите на дисертационния труд са привлечени за изследване 22 източника.

Първата глава е посветена на разговорниците в контекста на културноисторическата и книжовноезиковата ситуация през Възраждането.

Във втората глава се разглеждат разговорниците и техните автори в социолингвистичен дискурс.

Третата глава е свързана с разглеждането на лингвистични особености, отразени в двуезичните разговорници от периода на Възраждането. Тя е с приносен характер и позволява да се даде сравнително пълна картина на българската възрожденска представа за езиковата ситуация и опитите за теоретизиране и педагогизиране новобългарския език през призмата на чуждите езикови системи. Анализиранияте разговорници са създадени в период

на изграждане на българския книжовен език и в тях са отразени всички по-важни проблеми, свързани с неговото развитие.

Четвъртата глава е посветена на проблемите, свързани с преводите и начините за предаване чрез средствата на родния език на определен набор от екстраполирани чужди картини за света.

В заключителната част на дисертационния труд е посочено, че съставителите на двуезичните възрожденски разговорници участват активно в книжовноезиковите и културни процеси от този период и дават своя принос за изграждането на нормативната книжовна система.

Интерпретирането на данните от изследването оставя впечатление за коректно и точно изказване на твърдения и формулиране на заключения. Авторката не е допускала априорност и е направила изводите и заключенията си само на базата на конкретно събраната информация.

6. Приноси за теорията и практиката

Научните приноси на дисертационния труд са в следните посоки: изяснени са структурно-композиционни особености на двуезичните възрожденски разговорници; посочено е мястото на възрожденските двуезични разговорници в книжовноезиковите процеси, характерни за българското Възраждане; уточнена е социолингвистичната и лингвистична информация, съдържаща се в двуезичните разговорници, които служат не само за чуждоезиково обучение, но и се явяват носители на възгледите на авторите за изграждането и устройството на българския книжовен език; допълнена е картината за традуктологичната практика по българските земи през този период.

7. Преценка на публикациите по дисертационния труд

Текстовете, които докторантът е предоставил като публикации по темата на дисертацията, са свързани с изследването, представено в дисертационния труд, но липсват фотокопия, удостоверяващи реалното случване на тези публикации, което не ми позволява да се произнесе по тях.

8. Автореферат

Авторефератът е разработен според изискванията и отразява основните резултати, постигнати в дисертацията.

9. Препоръки

При евентуално публикуване на дисертационния труд е необходимо да се ревизират главите „1.4. Разговорниците като дидактична литература през XIX век“; „1.6.2. Методика на чуждоезиковото обучение през Възраждането, отразено в двуезичните разговорници“ и „2. Разговорниците и техните автори в социолингвистичен дискурс“ като се прецизират авторовите тезиси с отчитане на изложените идеи по съответните теми в монографията „Възрожденският урок по френски език – лингводидактическа реконструкция“ (София, 2005).

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд съдържа приложни резултати, които отговарят на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), на Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и на съответния Правилник на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“.

Дисертационният труд показва, че докторантката Детелина Георгиева Овчарова притежава теоретични знания и професионални умения за

провеждане на изследване под научното ръководство на проф. дфн Диана Иванова по история на новобългарския книжовен език.

Поради гореизложеното, давам своята положителна оценка за проведеното изследване, представено от рецензираните по-горе дисертационен труд, автореферат, постигнати резултати и приноси, и предлагам на почитаемото научно жури да присъди научната степен „доктор“ на Детелина Георгиева Овчарова в област на висше образование 2. Хуманитарни науки професионално направление 2.1. Филология; докторска програма Български език (История на новобългарския книжовен език).

10.03.2021 г.

Рецензент:

проф. дфн Димитър Веселинов